

О.В. Павлова

Гуманітарний університет ЗІДМУ м. Запоріжжя

Комплексний підхід до підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування

Анотація. У статті розглянуто механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування. Визначено, що комплексний підхід до підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки полягає у регулюванні головних її складових, а саме: якості, ціни споживання та додаткових конкурентних переваг продукції.

The article deals with the mechanism of controlling the level of compatibility of the agricultural machine-building enterprises. In the article the author defines that complex approach to the improvement of the level of compatibility of the agricultural machinery consists in the regulation of its main constituencies such as quality, general consumer price and additional competitive advantages of products.

Конкурентоспроможність продукції є визначальною складовою успіху суб'єкта господарювання на ринку і формує кінцеві результати його діяльності. Особливої гостроти набуває проблема конкурентоспроможності щодо продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, яка характеризується високою конструктивною складністю, великим діапазоном особливостей, зумовлених призначенням та можливостями її використання [1,с.33]. Проте будь-яких спеціальних заходів принципового характеру щодо підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва поки що не вжито. Це означає, що у системі управління промисловим підприємством, одним з найбільш відповідальних завдань є систематизація й регулювання діяльності, яка спрямована на досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності продукції.

Питанням управління конкурентоспроможністю продукції присвячені численні наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів. Вагомий науковий внесок у вирішення цієї проблеми зробили Г.Азгальдов, П.Зав'ялов, С.Гаркавенко, Т.Решетілова, А.Юданов, Б.Буркінський, В.Герасимчук, М.Герасимчук, О.Кузьмін, О.Сидоренко, Ф.Котлер та інші. Роботи цих економістів є науково-теоретичною основою для поглиблення досліджень з проблем конкурентоспроможності продукції і, зокрема, продукції промислового призначення. Незважаючи на значні досягнення в теорії й практиці управління

конкурентоспроможністю продукції, є низка проблем, які залишаються предметом дискусій і обговорень вчених-економістів. Метою написання статті є удосконалення організаційно-управлінського механізму процесу управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності полягає у регулюванні головних її складових, а саме: якості, ціни споживання та додаткових переваг продукції. По результату оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування на наш погляд можуть бути прийняті наступні шляхи підвищення конкурентоспроможності: зміна складу, асортименту, структури застосовуваних матеріалів (сировини, напівфабрикатів), що комплектують сільгосптехніку; зміна порядку проектування техніки; зміна технології виготовлення техніки, методів випробувань, системи контролю якості виготовлення, збереження, транспортування, монтажу; зміна цін на сільгосптехніку, цін на послуги, по обслуговуванню і ремонту, цін на запасні частини; зміна порядку реалізації техніки на ринку; зміна структури і розміру інвестицій у розробку, виробництво і збут продукції; зміна системи стимулювання персоналу підприємства; зміна системи стимулювання постачальників та посередників. Виходячи з цього, можна запропонувати наступні основні стратегії направлені на удосконалення та підтримку конкурентних переваг сільськогосподарської техніки в залежності від вимог кожного сегмента ринку: стратегія "раціональної якості", стратегія покращення рівня "додаткових конкурентних переваг", комбінована стратегія.

Стратегія "раціональної якості", має на меті приведення у відповідність ціни споживання і рівня досконалості експлуатаційних характеристик сільськогосподарської техніки. Реалізація цієї стратегії може бути здійснена за допомогою оцінки постачальників матеріалів та комплектуючих виробів, вибір з них найкращих, застосування методів статистичного контролю. Ці заходи дозволять, з одного боку, підвищити якість продукції (за рахунок покращення таких показників, як наробіток до відмови, ресурс до першого капітального ремонту), а з іншого, зменшити непродуктивні витрати, що, в свою чергу, значно знизить ціну споживання продукції.

Стратегія покращення рівня "додаткових конкурентних переваг", яка в практичній діяльності спрямована на покращення якості фірмового сервісу, проведення більш якісної комерційної роботи з клієнтами, впровадженням лізингових операцій, створення та підтримку позитивного іміджу підприємства-виробника.

Практична реалізація впровадження кожної стратегії здійснюється на основі розробки конкретних заходів спрямованих на підвищення конкурентоспроможності продукції.

Сьогодні більш як половина сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва не відповідає світовому рівню за показниками продуктивності, якості, надійності і, врешті-решт, за умовами праці механізаторів [2,с.15]. Для підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування необхідно ширше використовувати досвід зарубіжних сільськогосподарських машинобудівників, виходити з того, що надійність техніки в першу чергу ґрунтується на її сучасній елементній базі. Тому важливою умовою є концентрація зусиль і фінансових ресурсів на розробленні й освоєнні у виробництво сучасної елементної бази та складових конструкцій машин, зосередивши їх виготовлення на машинобудівних заводах, що вже застосовують сучасні технології та обладнання.

Для забезпечення надійності вітчизняних сільськогосподарських машин на нашу думку необхідно: розробити програму оновлення елементної бази для сільськогосподарського машинобудування з корінним підвищенням її надійності й зниженням матеріалоенергоємності, переглянути та розробити технічні умови на елементну базу сільгосптехніки яка за технічним рівнем повинна відповідати сучасним вимогам; перевірку якості та працездатності комплектуючих у системі машиновипробувань проводити шляхом впровадження приймальних випробувань для нової продукції або періодичних випробувань для серійної продукції; підприємствам-виробникам сільськогосподарських машин необхідно вибирати постачальників комплектуючих на основі результатів випробувань та сертифікації; створити банк даних про якість, надійність, технічний рівень сільгосптехніки та їх елементної бази; впровадити більш жорсткий вхідний контроль комплектуючих на підприємствах-виробниках; контроль якості збирання машин та обкатування на заводі зібраних машин; впровадити систему передавання сільськогосподарських машин безпосередньо в господарстві представниками сервісної служби підприємства з перевіркою працездатності всіх механізмів і оформлення відповідного акта передавання - приймання; удосконалити методи оцінки надійності конструкції сільгоспмашин та їх елементної бази при випробуваннях шляхом впровадження інженерних методів оцінки, тензометричних досліджень навантаженості конструкції в реальних умовах експлуатації та прискорених стендових випробувань як елементної бази, так і повнокомплектних машин в цілому; підприємствам - виробникам сільськогосподарської техніки та її елементної бази при організації виробництва доцільно керуватись положеннями національних стандартів серії ДСТУ ISO 9000 з управління якості. При цьому необхідно; постійно вдосконалювати свою продукцію і процеси виробництва сільгосптехніки; визначати необхідні для виконання завдань у сфері якості ресурси і оснащуватись ними; визначати результативність та ефективність кожного процесу; визначати способи попередження невідповідностей і усувати їх причини; постійно вдосконалювати системи

менеджменту якості на основі створення та впровадження системи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції.

Важливу роль у розробці конкурентоспроможної продукції відіграють її сучасний дизайн та ергономіка. В промислово розвинutih країнах світу роботи з дизайну та ергономіки належать до пріоритетних напрямів національної промислової політики. Дизайнери та ергономісти спрямовують свою діяльність на створення зручних і комфортних умов роботи людини [3,с.7].

В умовах надзвичайно низької завантаженості вітчизняних підприємств сільськогосподарського машинобудування всі загально виробничі витрати розподіляються між невеликою кількістю виготовленої продукції, що призводить до значного збільшення реалізаційних цін на неї. Висока ціна сільськогосподарської техніки та низька платоспроможність споживачів деяких сегментів ринку вимагають від підприємств-виробників гнучкої системи знижок, впровадження лізингових операцій, якісної комерційної роботи з клієнтами. Виробникам вітчизняної техніки доцільно одержувати свої прибутки не за рахунок збільшення одиничної вартості, а виробництва високо надійної продукції, а також за рахунок збільшення обсягу продукції [2,с.16]. При реалізації техніки, яка не відповідає вимогам технічної документації, необхідно впровадити дійовий механізм відповідальності та матеріального відшкодування втраченої економічної вигоди.

Враховуючи, що розвиток галузі вітчизняного машинобудування для АПК значною мірою впливає на забезпечення продовольчої безпеки держави, необхідно вдосконалити структуру управління цією галуззю на державному рівні, що дозволить посилити координацію роботи та керованість підприємств усіх форм власності, проведення єдиної технічної та соціально-економічної політики.

У даний час пропозиції підприємств сільськогосподарського машинобудування України щодо можливості виробництва техніки перевищують фінансові можливості сільгосптоваровиробників щодо її придбання. Таким чином, головним завданням розвитку ринку на даному етапі є наповнення його фінансовими ресурсами. У найближчі 6-8 років необхідно розвивати всі прогресивні напрямки формування платоспроможного ринку з одночасним створенням умов комерційним банкам та іншим фінансовим структурам у залученні вільних коштів на придбання вітчизняної техніки. Реалізація цих заходів стане надійним підґрунтям для подальшого стабільного технічного переоснащення АПК України та розвитку вітчизняних підприємств машинобудування для АПК, які його обслуговують.

На нашу думку, першим стратегічним напрямком діяльності в сфері машинобудування для АПК на Україні повинно бути виробництво високотехнологічної і конкурентоспроможної техніки, в першу чергу: універсально-просапних та універсальних енергонасичених тракторів;

зернозбиральних комбайнів, в тому числі роторного типу; дизельних двигунів для складної сільськогосподарської техніки, в тому числі вітчизняних; малолітражних двигунів; інтегральних комплексів модульної побудови для одночасного виконання кількох основних операцій, призначених для агрегування з новими моделями універсально-просапних, малогабаритних і універсальних тракторів; технологічних комплексів машин і обладнання для господарств АПК та підприємств харчової та переробної промисловості.

Другим стратегічним пріоритетом на сучасному етапі розвитку машинобудування для АПК повинно бути техніко-технологічне переоснащення, глибока реконструкція та підвищення технічного рівня машинобудівних заводів, спрямовані на забезпечення освоєння нових видів конкурентоспроможної техніки, яка б відповідала світовим стандартам.

Третім стратегічним пріоритетом розвитку машинобудування для АПК має бути формування повноцінного ринку техніки та послуг шляхом створення мережі торгово-технічних центрів, дилерських підприємств, прокатних пунктів, фірмових магазинів з реалізації технічних засобів і запасних частин до них. Ринок ресурсів має доповнитися сервісними структурами, які здійснюють технічне обслуговування техніки.

Ринкова економіка об'єктивно породжує умови, які неодмінно призводять до вибухового зростання цін: природні та технологічні монополії, спекулятивні дії підприємців, макроекономічні диспропорції тощо. У даному разі необхідним є державне втручання - регулювання цін на макрорівні. Причому такі заходи повинні забезпечити перехід від прямого адміністративного контролю за цінами до їх непрямого регулювання методами ринкового, інституціонального характеру, серед яких слід виділити такі: сприяння широкому розвитку конкуренції; повна відповідальність заводів-виробників за реалізацію своєї продукції; запровадження ефективного моніторингу ринку і цін на сільськогосподарські машини та інші.

Необхідно зазначити, що забезпечити продукції "раціональну якість" важче ніж покращити рівень додаткових конкурентних переваг. Навіть дуже відомі в світі компанії по виробництву сільськогосподарської техніки (Case, New Holland) не в змозі задовольнити потреби споживачів у широкому діапазоні, але ці підприємства забезпечують своїй продукції унікальні конкурентні переваги, чим роблять майже недосяжними для інших підприємств деякі сегменти ринку. Тому особливістю сучасного етапу розвитку світової економіки є підвищення ролі нецінових чинників конкурентоспроможності товарів, з числа яких необхідно виділити такі, як повний фірмовий сервіс або окремі його елементи (якість технічного обслуговування та ремонту; повнота технічного обслуговування; терміни надання послуг щодо ремонту; якість комерційної роботи підприємства (термін доставки споживачу; валюта платежу; точність дотримання терміну доставки); система стимулювання збуту

(умови оплати, наявність гнучкої системи знижок, економічні методи стимулювання збуту, створення позитивної суспільної думки); імідж підприємства-виробника; гарантійний термін експлуатації; розгалуженість каналів збуту; відповідність міжнародним стандартам.

За висновками зарубіжних експертів, усі провідні фірми сільськогосподарського машинобудування досягли високого рівня розвитку конструкцій машин, їх надійності й довговічності, через що конкуренція на ринку сільськогосподарської техніки змістилася з технічної сфери в сферу технічного сервісу [4,с.37]. Технічний сервіс за кордоном передбачає не тільки технічне обслуговування машин, а й надання інших послуг, зокрема передпродажну підготовку техніки, її продаж і доставку покупцю, реалізацію запасних частин, ремонт техніки в гарантійний і післягарантійний періоди експлуатації, ремонт і продаж техніки, що вже була в експлуатації, прокат машин, навчання операторів, виконання механізованих робіт за угодами. За останні роки компанії, що випускають сільськогосподарську техніку, значно подовжують гарантійні строки роботи машин без поломок

На нашу думку, для підвищення рівня сервісних показників вітчизняної сільськогосподарської техніки можливо перейняти досвід роботи провідних західних компаній. Так одним із найважливіших чинників, що визначають довіру покупця до фірми-продуцента, це забезпеченість запасними частинами та оперативність їх доставки. Тому запчастини до нової техніки постачаються дилеру раніше, ніж сама техніка. Для забезпечення оперативного ремонту техніки фірми-продуценти організовують мережу спеціальних підприємств для ремонту своїх машин, їх вузлів і агрегатів. Економічна зацікавленість дилерів регулюється фірмою через розміри знижки та завдяки періодичному перегляду цін на машини. Дилер, який реалізує нову техніку, несе відповідальність перед фірмою за гарантійне обслуговування машин. Поряд з торгівлею новою технікою дилери торгують і технікою, яка вже була в експлуатації, надають техніку в оренду або в прокат, здійснюють послуги з виконання механізованих робіт (прокат техніки з оператором). Перспективним вважається довгостроковий прокат або лізинг.

Технічний сервіс техніки сільськогосподарського призначення - це система консультацій і підготовки кадрів, придбання техніки, забезпечення її запасними частинами і пально-мастильними матеріалами, технічне обслуговування і ремонт з метою економічно вигідної експлуатації технічно складного виробу протягом терміну, який задовольняв споживача, а також утилізація технічних засобів. Відповідно до цього визначення основними пріоритетами технічного сервісу повинно стати вирішення таких проблем: консультація потенційних покупців перед придбанням машини або виробу даної фірми для правильного і зваженого вибору; контроль за підвищенням і розробка засобів контролю надійності техніки;

підготовка персоналу до майбутньої ефективної та безпечної експлуатації техніки з метою підвищення її надійності; передпродажна підготовка техніки перед реалізацією її споживачу;; оперативне забезпечення запасними частинами; аналіз роботи конкурентів на ринку техніки і сервісу; забезпечення служби маркетингу первинною інформацією про показники надійності техніки та потреб в її послугах; утилізація техніки і аналіз її залишкового ресурсу та інше.

У ринкових умовах, що склалися на Україні, технічний сервіс в АПК потрібно розглядати як стратегічний напрямок забезпечення надійності та працездатності техніки в період експлуатації з позицій юридичного, економічного, нормативного, технічного, технологічного та кадрового забезпечення, як невід'ємної сполучної ланки між виробником та споживачем техніки. Виходячи на ринок фірма-продуцент, її дилери повинні використовувати основні правила з розробки норм і заходів, що зменшують вірогідність помилок в період експлуатації техніки та підвищують її надійність: зважена цінова політика в сфері сервісу має бути не лише джерелом додаткових прибутків, а й аргументом для придбання товару та каталізатором підкріплення довіри у покупців; зручність сервісу; еластичність сервісу; обов'язковість пропозицій і необов'язковість використання; технічна та технологічна адекватність сервісу конструктивній і технічній складності виробу; адекватна вартість сервісу до вартості техніки; постійний моніторинг стану техніки для дослідження і підтримання її з працездатному стані; підготовка і перепідготовка фахівців з виробничої та технічної експлуатації техніки сільського призначення; визначення впливу експлуатації техніки на навколишнє середовище; відповідність техніки і технологій вимогам СОТ. Виконання зазначених норм дозволить провести аналіз ступеня надійності нашої техніки сільськогосподарського призначення її сервісного супроводження.

Таким чином, процес підвищення якості продукції повинен знаходитися під ретельним контролем підприємств-виробників з тієї причини, що споживач ніколи не буде платити за надлишкову якість. Тому головним завданням підприємств, що випускають складну технічну продукцію, є досягнення "раціональної якості". Проведений аналіз також показав, що продукція підприємств сільськогосподарського машинобудування не може бути просто продана споживачеві, вона вимагає постійного технічного обслуговування, що необхідно для підтримки техніки в працездатному стані. При помітному вирівнюванні експлуатаційно-технічних показників сучасних машин виробництва різних товаровиробників, сукупність послуг, їх обсяг і терміни є додатковим вагомим аргументом, що високо цінять при виборі необхідної машини Тому одночасно з ринком сільгосптехніки повинен формуватися потужний ринок сервісу, який має охоплювати принципи, нормативи і правила, яких дотримуються фірми-продуценти. Цей ринок повинен вдосконалюватись

згідно з потребами і замовленнями споживачів. Крім того, підприємствам-виробникам, необхідно визначити цільовий ринок; проводити роботу з вивчення ринку, споживачів і конкурентів; мати дійові маркетингові та конструкторські підрозділи, здатні реагувати на зміни ринкової ситуації [2,с.16].

Забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування - комплексна проблема, її вирішенню повинна бути цілком підпорядкована діяльність і держави і власне підприємств-виробників. Значення комплексного показника конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки можна змінювати за допомогою створеної системи управління конкурентоспроможністю продукції, яка дозволить: розробити стратегічні й тактичні заходи щодо ефективного управління підвищенням рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування; визначити найбільш перспективні напрямки розвитку підприємства; спланувати маркетингові заходи щодо виходу на нові ринки збуту та інше.

Список використаних джерел

1. Петрович Й., Катаєв А. Визначення конкурентоспроможності товарів виробничого призначення в системі маркетингу. // Економіка України. – 1997. – №10. – С.30-37.
2. Басин В. Проблемы обеспечения конкурентоспособности отечественной сельхозтехники // Техника АПК.- 2004.- №3-4.- С.14- 18.
3. Белік В., Шелепенков Е. Роль дизайну та ергономіки в створенні конкурентоспроможної машинобудівної продукції // Техніка АПК. – 2001. - №7-9.
4. Войтюк В., Демко А., Демко С. Технічний сервіс - як засіб розв'язання проблем надійності сільськогосподарської техніки// Техніка АПК.- 2004.- №6-7.- С.37-39.